שופטים

א. בפרש"י ריש פרשתנו: שופטים ושוטרים שופטים דיינים הפוסקים את הדין, ושוטרים[1] הרודין את העם אחר מצותן[2] שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט.

וכתבו במפרשים[3], ד"מה שהוסיף [רש"י, ששופטים הם דיינים] הפוסקים את הדין אע"ג דידוע שכל דיין פוסק את הדין כדי לבאר לך למה הוצרך לומר עוד שוטרים ולפיכך פירש שזה הדיין אינו עושה רק פסק הדין ותו לא דאינו כופה אותו, ושוטר הוא שכופה ורודהו לקיים מצות השופט".

אבל צ"ב: גם ענינו של "שוטר" — ואפילו בשייכות למשפט — כבר ידוע[5] לעיל בפ' דברים[6] "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים גו' ושוטרים לשבטיכם", והיינו שנוסף על מינוי ה"שופטים" ("אנשים חכמים גו'"), נתמנו גם "שוטרים לשבטיכם"[7], וכפרש"י שם "ושוטרים מניתי עליכם לשבטיכם, אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין" — ומה טעם הוזקק רש"י לפרשו כאן עוד פעם?

וביותר תמוה — שדוקא כאן, בפעם השני[8], מאריך רש"י יותר מבפירושו בפ' דברים: שם כ' בקיצור "אלו הכופתין והמכין ברצועה ע"פ הדיינין", וכאן מוסיף: א) בתחילת הפירוש — "הרודין[9] את העם" (שבפשטות כוונתו לפרש שתיבת "שוטר" כאן היא מלשון רדי'[9]), ב) ובסוף הפירוש — "עד שיקבל עליו את דין השופט".

גם יש כמה שינויים בלשון רש"י: (א) בפ' דברים כתב "ע"פ הדיינין", וכאן "אחר מצותן"[10]. (ב) בפ' דברים כתב "הכופתין והמכין", וכאן מהפך הסדר —

---

1) בדפוסי רש"י הנפוצים תיבת "ושוטרים" היא באותיות גדולות — ד"ה חדש. אבל לכאורה הוא טה"ד, והד"ה שבפרש"י הוא "שופטים ושוטרים", ואח"כ מפרש החילוק ביניהם — "שופטים דיינים כו' ושוטרים הרודין כו'".

2) בכמה כת"י רש"י שתח"י (וכן בדפוס שני) ליתא התיבות "את . . מצותן". וראה לקמן הערה 8, 10.

3) גו"א כאן. וראה דבק טוב, הואיל משה (באר היטב) ועוד כאן.

4) נוסף לזה שתי' הגו"א (בטעם שהוצרך רש"י לפרש "שופטים") אינו מובן, לכאורה, שהרי כיון שענין השופטים ידוע, הי' מספיק לכתוב רק הפירוש של "שוטרים" כדי להודיע מהי ההוספה ב"שוטרים" על "שופטים".

5) ועפ"ז נשלל לכאורה מ"ש במפרשים (דבק טוב. הואיל משה. שפ"ח. וראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל)) שכוונת רש"י שלא תטעה ש"שוטר" כאן פירושו כבפ' בהעלותך (יא, טז) "זקני העם ושוטריו", או כהשוטרים הממונים על המלחמה (פרשתנו כ — ה. ח. ט)*, אלא מלשון רדי' (וראה גם רש"י שמות ה, ו. שם, יט) — שהרי לאחרי שכבר פי' רש"י בפ' דברים דשוטרים (גבי משפט) "אלו הכופתין כו'", שוב אין מקום לטעות כזו.

6) א, טו.

7) וצ"ע ברע"ב כאן.

8) בכמה כת"י רש"י (שתח"י) "אדם שמכה כו'". ואולי הוא ט"ס שנחלף להם מ"רודים" ל"אדם" (ע"ד הגירסא בדפוס שני "הרודים שמכים כו'").

9) ראה לעיל הערה 5.

10) בהנסמן בהערה 8, ליתא תיבות אלו.

---

*) ולהעיר מלשון "שוטר" שבפרש"י ח"ש (כג, י) "מנוהו שוטר עליהם". ואכ"מ.

„שמכין וכופתין"[11]. (ג) בפ' דברים נקט רק „ברצועה", וכאן מוסיף „במקל וב־רצועה"[12].

ב. ולכן נראה לומר, דלפרש"י ה־„שוטרים" דהכא וה„שוטרים" דפ' דברים לאו היינו הך, אלא הם שני סוגי שוט־רים:

בפ' דברים קאי ב„שוטרים" שהם המוציאים בפועל את הוראת הב"ד, שהשופטים פוסקים מהו העונש, וה־שוטרים הם המענישים בפועל.

ובפרשתנו קאי בשוטרים שענינם לאיים על הנדון שיקבל עליו את דין השופט. היינו לא ביצוע הוראת הב"ד, אלא לכפות את הנדון שהוא יקבל על עצמו לקיים הוראת הב"ד (כגון מי שפסקו הב"ד שחייב לשלם ממון לחבירו ואינו רוצה לשלם, שהשוטרים כופים אותו לשלם הממון)[13].

ובזה מבוארים חילוקי הלשונות בין שני פירושי רש"י הנ"ל:

בפ' דברים כותב שהשוטרים הם „הכופתין והמכין כו' על פי הדיינין",

---

11) בדפוס א' וב' וכל כת"י שתח"י, ליתא תיבות אלו [ורק בהנסמן בהערה 8 – „שמכה" (שמכים)]. וכן ליתא ב(ל' רש"י שהועתק ב)סמ"ג עשין צז בתחלתו. אבל בדפוסי רש"י הנפוצים הוא כבפנים. וגירסא זו כבר היתה לפני הבאר מים חיים ונחלת יעקב. וכן משמע בגו"א.

– בבאמ"ח שם מפרש, ש„במקל" „מוסב אל ומכין", ו„ברצועה" „מוסב אל וכופתין, ר"ל שקושרין אותם ברצועה". אבל אין זה מתרץ הטעם לשינוי הסדר, כי אם לכתוב „וכופתין ומכין ברצועה וב־מקל". ואכ"מ.

12) והרי מכין (גם) ברצועה, כפרש"י דברים שם. ובספרי דברים שם „המכין ברצועה". וראה הנסמן בהערה 16.

13) ראה גם רש"י סנהדרין טז, ב ד"ה שוטרים. וראה לקמן ס"ה, שזוהי גם דעת הרמב"ם.

היינו, שהם מקיימים בפועל את הוראות פי הדיינין, ולכן כתב „אלו הכופתין והמכין ברצועה" – בהתאם לסדרו של עונש מלקות, שבתחילה כופתין את הנלקה[14], ואח"כ מכים אותו ברצועה.

משא"כ בפרשתנו כותב רש"י שהשוט־רים הם „הרודין את העם .. עד שיקבל עליו את דין השופט", שזהו האופן השני שבשוטרים – שכופים את בעל הדין („רודין את העם"), „עד שיקבל עליו את דין השופט". ולכן לא כתב כאן „על פי הדיינין" אלא „אחר מצותן", היינו שאין ענינם (רק) לבצע הוראת הב"ד („פי הדיינין") אלא לכפות את הנדון לקבל עליו ציווי[15] (ומרות) השופטים (בכלל), ואם אינו רוצה לקבל עליו את ציווי השופט – הרי השוטרים „מכין וכופתין כו' עד שיקבל עליו את דין השופט".

ובזה מובן גם הטעם לשאר השינויים בלשון רש"י:

א) בפרשתנו כ' „מכין וכופתין" (ולא כבפ' דברים – „הכופתין והמכין") – כי כאן הכוונה לכפיית הנדון לקבל עליו את הדין, ולכן מונה רש"י שני אופני הכפי' מן הקל אל הכבד „מכין (ואם אין זה מועיל –) וכופתין" (היינו שאוסרים אותו כו').

ב) בפ' דברים נקט רק „רצועה" ולא

---

14) ראה רש"י מכות כב, ב ד"ה על העמוד. – וכן מובן בפשטות, שקודם שמלקין את האדם צריכים לכופתו שלא יפול כו' כיון שהוא „מוטה" (מכות שם. הובא גם ברש"י תצא כה, ב).

15) ע"פ המבואר בפנים מתורץ בפשטות מדוע לא כ' רש"י „אחר הוראתן" (ראה השקו"ט בראש"ם כאן) – כי אין המדובר בקיום הוראת השופט, אלא האיום על הנידון שיקבל עליו ציווי השופט (ובפרט ע"פ המבואר לקמן ס"ג, שגם עשיית המשפט (ולא רק ההוראה) שייכת להשופט).

„מקל" — כי עונש מלקות הוא ברצועה[16] ולא הכאה במקל[17]: משא"כ בפרשתנו שהכוונה לשוטרים „הרודין את העם" שייראו מהשופט ויקבלו עליהם את דין השופט, צריכים (לפעמים) גם מקל. ואדרבה — רש"י מקדים „מקל" כי זהו סימן של „רדי"[18].

— אלא שע"פ כהנ"ל יש להבין בגופו של ענין: מהו ההכרח (בפשש"מ) דצ"ל שני סוגי שוטרים: (המסופר בפ' דברים) „אלו הכופתין כו' על פי הדיינין" ושוטרים (דפרשתנו) „הרודין את העם . . עד שיקבל עליו את דין השופט"[19]?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

„שופט" בתורה (בדרך הפשט) אינו רק דיין הפוסק את הדין, אלא גם זה המבצע את הדין בפועל[20], וכמפורש לעיל בסוף פ' בלק[21], שאמר משה „אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו". ומפורש ברש"י שם „הרגו איש אנשיו — כל אחד ואחד מדייני ישראל הי' הורג שנים כו'". וכן לקמן בעונש מלקות מפורש בקרא[22] „והפילו השופט והכהו וגו'".

ועפ"ז מובן שא"א לפרש ש„שוטרים" כאן הם המבצעים את גזר הדין בפועל (כבפ' דברים) — שהרי זה נכלל בהציווי ד„שופטים . . תתן לך".

ואינו דומה ל„ושוטרים לשבטיכם" דפ' דברים, שפרש"י שהי' מינוי בפ"ע[23] על „הכופתין והמכין . . על פי הדיינין" — כי בכתוב שם לא נקראו הדיינים בשם „שופטים"[24] (כ"א כנאמר „ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים גו'"), ומובן דמש"נ אח"כ „ושוטרים לשבטיכם" יכול להתפרש על אלה המוציאים בפועל את הוראות הדיינים[25] (ושניהם בשם „שופטים" יקראו — וכולם נכללו במש"נ בכתוב שלאח"ז[26] „ואצוה את שופטיכם בעת ההיא גו' ושפטתם צדק גו'").

משא"כ בפרשתנו שנאמר „שופטים ושוטרים תתן לך", הרי שה„שוטרים" אינם בכלל „שופטים" —

---

16) משנה מכות שם. וראה רש"י סנהדרין ז, ב ד"ה רצועה (הובא לקמן בפנים ס"ה).

17) ברש"י סנהדרין שם ד"ה מקל (הובא לקמן שם), דמכת מרדות היא במקל. ולהעיר מעונשי ב"ד כשהשעה צריכה לכך (רמב"ם הל' סנהדרין ספכ"ד) שאפשר בכמה אופנים. אבל מובן שרש"י נקט דוגמא מעונש מלקות שבקרא, שהיא ברצועה.

18) כלשון רש"י ויחי (מט, י) „רודין את העם בשבט". וברש"י וילך (לא, ז) „טול מקל כו'". וראה ע"ז מא, א.

19) במשכיל לדוד כאן ד„הוה מצי לפרש המכים למי שנתחייב מלקות או מכת מרדות ע"פ הדיינים אלא משום דהכא לפי הענין בדיני ממונות מיירי כדכתיב לא תכיר פנים ולא תקח שוחד וכו' משה"פ' שמכין עד שיקבל כו'".

אבל לכאו' אינו תירוץ מספיק, שהרי אפשר לומר שהציווי למנות „שוטרים" הוא ענין כללי (אף שאינו שייך לדיני ממונות).

20) ראה רש"י ישעי' (לב, ז) „משפט משמש שלשה לשונות תחלת הטענות . . וגמר הדין . . ומשטר ששוטרין אותו ביסורין". וראה באר בשדה (על פרש"י) כאן.

21) כה, ה. — וראה וירא יט, ט „וישפוט שפוט" (אבל ראה רש"י שם). שמות (ב, יד) „מי שמך גו' ושופט גו' הלהרגני גו'".

22) תצא כה, ב.

אלא שמובן שהשופט יכול למנות שליח ע"ז (כמפורש ברש"י משפטים כא, יד „שליח ב"ד שה־מית במלקות"). אבל זהו מענינם של ה„שופטים".

23) ראה מפרשי רש"י שם.

24) ולא שישפטו את העם — שזה נאמר רק לקמן בפסוק שלאח"ז „ושפטתם צדק".

25) וההכרח לפרש כן — ראה לקמן ס"ד.

26) א, טז.

ולכן פרש"י כאן[27] שהכוונה לאלו „הרודין את העם אחר מצותן (של השופטים) . . עד שיקבל עליו את דין השופט" — שרודים אלה אינם שייכים לעצם המשפט (לא להוראה וגם לא להוצאת המשפט בפועל), אלא לרדיית העם שיפחדו מהשופטים ויקבלו עליהם את דינם, כנ"ל בארוכה.

ד. אלא שעדיין צריך ביאור — ל־אידך גיסא:

כיון שאפשר לפרש ש„שוטרים" הם „הרודין את העם" — מנ"ל לרש"י לפרש בפ' דברים ש„שוטרים" שם היינו „אלו הכופתין והמכין . . על פי הדיינין"? ובפרט שמצינו בכמה מקומות (כנ"ל) שהשופטים עצמם עושים את הדין בפועל, ומנ"ל לרש"י שהי' מינוי מיוחד על שוטרים כאלו?

ויש לומר, שרש"י מרמז ההכרח לפירושו, ביתור לשונו שם „ושוטרים — מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין כו'", דלכאורה, החידוש בפרש"י שם הוא[23] שהשוטרים הם מינוי בפ"ע (ולא שהדיינים שנתן „ראשים עליכם" הם הם השוטרים), והול"ל „ושוטרים — מניתי לשבטיכם", ומהי כוונתו בתיבת „עליכם" — והרי פשוט שהמינוי הוא על בנ"י?

אלא שבזה מרמז רש"י ההכרח להמשך פירושו „אלו הכופתין כו' על פי הדיינין":

אם ה„שוטרים" הם „הרודין את העם . . עד שיקבל עליו את דין ה־שופט", הרי אין תוכן מינוי זה — שררה על בנ"י[24], כ"א סיוע להשופטים [דהיות שהמדובר בבעל דין שאינו מציית אליו, זקוק הוא לשוטרים שיאיימו על הבעל דין שיקבל את דין השופט] — וא"כ הול"ל בפסוק „ושוטרים ל(סייע) שופ־טיכם"?

ולכן פרש"י שהכוונה ל„אלו הכופתין והמכין . . על פי הדיינין" — שעפ"ז מובן שזהו מינוי על בנ"י („עליכם"), כי הם שני חלקים במינוי השופטים (על בנ"י): א) אנשים חכמים גו' — שמורים לבנ"י את הדין, ב) השוטרים שמוציאים ועושים את הדין בפועל[28].

ויש לבאר הטעם שבימי משה רבינו לא מצינו שימנו „שוטרים" לרדות את העם שיקבלו עליהם את דין השופט — כי (ע"ד הפשט[29]) בימי משה ממנה השופטים, לא הוצרכו לזה, לפי שבנ"י היו יראים מן השופטים ולא היו צריכים לשוטרים לאיים עליהם כו'; משא"כ בפרשתנו, שהוא ציווי לדורות, בכל מצב שיהי', לכן נצטוו למנות „שוטרים" — „הרודין את העם . . עד שיקבל עליו את דין השופט" (שיהיו מוכנים אם המצב דורש הנהגה של כפי').

---

27) ולהעיר שרש"י מביא גם „שופטים" (ומ־פרשו) — ראה הערה 4 — והרי תיבת „שופטים" היא היסוד לפירושו ב„שוטרים".

28) ולהעיר מהשקו"ט ברא"ם (וגו"א ועוד) כאן אם ביד השוטרים הכח והממשלה להכות ולרדות, או שהם הנערים העומדים לפני דיינים (ואין להם שום כח וממשלה אלא מצוואת השופטים). ע"ש, ובדינא דחיי (לבעל כנה"ג) על הסמ"ג ריש הל' סנהדרין (עשין צז). ולהעיר מבאר שבע לסוטה מב, א ד"ה מה שוטר.

29) בסנהדרין (ז, ב. הובא לקמן ס"ה) ש„בעת ההיא" (דברים א, טז) היו צריכים „מקל ורצועה", וראה חדא"ג מהרש"א שם, שרק „באותו הדור הי' צריך לזירוז הזה על המקל ורצועה שהיו סרבנים ובעלי מריבות". אבל ע"ד הפשט, זה שהיו טרחנין ובעלי מריבות אינו טעם שלא יקבלו פסק השופטים. וכמובן מרש"י דברים (א, יב) „הי' . . רואה . . בעל דינו נוצח בדין אומר כו'" (ע"ש). ולהעיר מרש"י שם, יג שהשופטים היו „ראשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה".

ה. ע"פ כהנ"ל יש לבאר סוגיית הגמ' במס' סנהדרין[30]:

(ואלה המשפטים) אשר תשים[31] אשר תלמדם מיבעי' לי' (אלא) . . אלו כלי הדיינין, רב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לי מאני חנותאי מקל ורצועה ושופרא (לשמתא ונידוי. רש"י) וסנדלא (לחליצה. רש"י), ואצוה את שופטיכם בעת ההיא[26] אמר ר' יוחנן כנגד מקל ורצועה תהא זריז (שיהו מטילין אימה על הציבור לשם שמים. רש"י).

וצריך ביאור – למה הזכיר ר' יוחנן רק "מקל ורצועה" והשמיט שאר כלי הדיינים שנזכרו לפנ"ז – "שופרא וסנדלא"?

בנוגע ל"סנדלא" שהוא לחליצה יש לתרץ, כי אינו שייך להטלת אימה על הציבור – אבל אינו מובן למה השמיט "שופרא"[32].

וע"פ משנת"ל (בביאור שיטת רש"י עה"ת) יש לומר, דב' המימרות בגמ' איירי בשני ענינים שונים:

הפירוש ב"כלי הדיינין", היינו הכלים הנצרכים לפעולות ב"ד: סנדל לחליצה – בב"ד דוקא, (ובפרש"י בש"ס שם) "רצועה, למלקות. מקל, למכת מרדות כו'[33]. שופר, לשמתא ונידוי";

משא"כ הא ד"כנגד מקל ורצועה תהא זריז", הכוונה להשוטרים[34], שענינם להטיל אימה על הציבור (בל' רש"י פרשתנו – "הרודין את העם . . במקל וברצועה . . עד שיקבל עליו את דין השופט"), ולכן לא נקט כאן "שופר" לנידוי ושמתא, שאינם פעולות השוטרים, אלא דהדיינים.

[ועד"ז היא גם דעת הרמב"ם, שענינם של ה"שוטרים" (דפרשתנו) הוא שהעם יקבלו עליהם את הדין, וז"ל[35]: "שוטרים אלו בעלי מקל ורצועה והם עומדים לפני הדיינין המסבבים בשווקים וברחובות ועל החנויות לתקן השערים כו' ולהכות (נ"א ולתקן) כל מעוות . . וכל שיראו בו עוות דבר מביאין אותו לב"ד ודנין אותו כפי רשעו" – הרי שהשוטרים האלה אינם אלו המבצעים את פסק השופטים, אלא הם "בעלי מקל ורצועה[36] . . המסבבין בשווקים וברחובות"

---

30) ז, ב.

31) ר"פ משפטים.

32) ראה עיון יעקב לע"י סנהדרין שם.

ולהעיר מב"ח לטוחו"מ ס"א (ד"ה בעלי מקל) בטעם מ"ש רב האי גאון (הובא בטור שם) ש"ב"ד צריך שיהא לו מזמן . . מקל לרדות בו ורצועה להלקות בו ושופר לנדות בו" – ד"פשיטא דבכלל זה ("כנגד מקל ורצועה תהא זריז") גם השופר אע"ג דלא הזכירו ע"י הנדוי בשופר איכא הטלת אימה".

33) ודלא כפי' הר"ח (שהובא בפי' ר"י אלמדארי לסנה' שם. ובר"ח לפנינו ליתא) "המטה לאיים בו על המסרבין לקבל הדין".

ומה שרש"י מסיים שם "עד שיחזור בו" – כי מכת מרדות ענינה שהאדם "יחזור בו" (ראה תוספתא מכות ספ"ג: מכת מרדות . . עד שיקבל עליו כו'). ואכ"מ.

34) אלא שצע"ק שזירוז זה נלמד ממש"נ "ואצוה את שופטיכם", וע"פ הנ"ל בפנים אין "שוטרים" (דהסוג דפרשתנו) בכלל.

35) הל' סנהדרין פ"א ה"א. ובסהמ"צ (מ"ע קעו) "שצונו למנות שופטים ושוטרים שיכריחו לעשות מצות התורה ויחזירו את הנוטים מדרך האמת אלי' על כרחם כו' ויעמידו גדרים כו'". ע"ש. – ובטור (חו"מ שם) "ושוטרים הן בעלי מקל ורצועה העומדין לפני הדיינין לרדות על פי הדיינין".

36) ועפ"ז, מ"ש הרמב"ם "מקל ורצועה" אינם מ"כלי הדיינין" שנמנו בגמ' (שהכוונה לכלי ה־

*) כ"ה בסהמ"צ לפנינו. אבל בתרגום קאפח "למנות דיינים".

לתקן הנהגת העם ולהביא „עוות דבר" לפני ב"ד (והב"ד „דנין אותו כפי רשעו"[37]).

ו. ובדרך זו מתורצת בפשיטות עוד שאלה במצות מינוי „שופטים ושוטרים":

כל מוני המצות מנו מינוי שופטים ושוטרים במצוה אחת, אף שלכאורה הם שני מעשים נפרדים, מינוי שופטים ומינוי שוטרים (וכמודגש בלשון הברייתא[38] „מנין שמעמידין שופטים לישראל ת"ל שופטים תתן, שוטרים לישראל מנין ת"ל שוטרים תתן") — ואמאי לא נמנו כשתי מצות?

י"מ[39] ששופטים ושוטרים מעכבים זא"ז[40], ולכן נמנו כמצוה אחת (כמ"ש הרמב"ם[41] דאם חלקי המצוה מעכבים זא"ז נמנין במצוה אחת), והביאו ראי' ממה שאמרו בספרי[42] „אם יש שוטרים יש שופטים אם אין שוטרים אין שופטים, כנ"ל בפנים) — וזהו דלא כפירוש הערוך השלחן (חו"מ שם אות יז) שכלי הדיינין „שייך להשוטרים" והרמב"ם „לא השמיטה וכתבה אצל השוטרים" [ובלאה"כ לא תירץ מה שהשמיט הרמב"ם שופר וסנדל. אבל ראה לקו"ש ח"ד ע' 1096 הערה 26. ואכ"מ].

37) ברמב"ם הל' גניבה ספ"ח ששוטר ענינו „להכותו כפי כחו ולקנסו כפי ראות ב"ד לחזק הדבר" — אבל י"ל, שג"ז בכלל ענין הרדי' שיקבלו עליהם את הדין, כי מדת הרדי' ע"י השוטרים צ"ל ע"פ הוראת הב"ד. וראה סוטה מב, א וברש"י שם. ואכ"מ.

38) סנהדרין טז, ב. ספרי ריש פרשתנו (בשינוי לשון). — וראה תו"ת ריש פרשתנו.

39) ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג פרשיות פרשה א' בסופה. וראה גם מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה תצא. — וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 380 הערה 3.

40) ראה גם אוה"ח ריש פרשתנו.

41) בסהמ"צ בשרשים — שרש יא.

42) ריש פרשתנו.

טים", ובתנחומא[43] „אם אין שוטר אין שופט, כיצד, כיון שנתחייב אדם בב"ד לחבירו אם אין שוטר שיוציא ממנו כיון שפורש מן הדיין אין ספוק ביד הדיין לעשות לו כלום אא"כ מוסר ביד השוטר", ונמצא ש„על ידי אלו ואלו יחד המשפט נגמר".

אבל דוחק לתרץ כן, שהרי להלכה למעשה לא נזכר ברמב"ם ששופטים ושוטרים מעכבים זא"ז, ובפשטות גם אם אין יכולים (מאיזו סיבה שתהי') למנות שוטרים, חייבים במינוי שופטים[44].

[ובפשטות, גם כוונת הספרי (והתנחומא) אינה לדינא ש„אם אין שוטרים אין שופטים", אלא רק לתועלת הדבר, שבלי שוטרים יתכן שענין המשפט לא יבוא לידי פועל — אבל למעשה חייבים במינוי שופטים גם בלי שוטרים[45]. ויתכן שענין המשפט יבוא לידי פועל גם בלי (איום ד)שוטרים[46]. ועוד ועיקר יש צורך והכרח ב„שופטים" להורות בכל ענייני התורה (שרובם אינם קשורים עם עונש וכיו"ב)].

לכאורה י"ל ע"פ דברי הרמב"ם[1] (לענין תכלת ולבן שנמנו כמצוה אחת, אף שאינן מעכבין זא"ז) „שאפילו ה־חלקים שאינן מעכבין זא"ז פעמים יהיו

43) פרשתנו ב (ובתנחומא באבער ג).

44) ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 489 הערה ד"ה שופטים.

45) אלא שלכאורה פשיטא שאם אין שופטים לפסוק את הדין, אין חיוב למנות שוטרים (כמ"ש ברע"ב ריש פרשתנו). אבל י"ל שחייבים להעמיד שוטרים להכריח את העם לקיים מצות המפורשות בתורה (שאין צריכים ע"ז פסק השופטים). וראה לי' הרמב"ם בסהמ"צ דלעיל הערה 35.

46) וראה אוה"ח שם: וכל שהעם נשמעים ל־דייניהם בלא שוטרים חייבין למנות השופטים (אלא מסיים „וקוראים אנו בשופט זה שופט ושוטר").

מצוה אחת כשיהי' הענין אחד" – והרי גם בנדו"ד (בלשון המפרשים הנ"ל[39]) "ודאי שופטים ושוטרים ענינם אחד הוא".

אבל עדיין יש לדון בזה, כי הכלל הנ"ל שברמב"ם לא נאמר וקיים בכל מקום, וכמו שהאריכו במפרשים[47] להק־שות עליו ומהם – מהא דתפילין של יד ושל ראש נמנו בשתי מצות, ו"הרי התפילין יחשבו יותר ענין אחד (מתכלת ולבן)" – ותירצו שבתפלין הם "שני מעשים" (שתי לבישות)[48], וכן "סידורן ותמונתן אינן אחד אך יש בהן שינוי רב ועל הכל שינוי מקומם אלו בראש ואלו ביד"[49],

ועפ"ז גם בנדו"ד – הרי מינוי השופ־טים ומינוי השוטרים הם "שני מעשים", וכן בתוכנם "יש בהם שינוי רב" – והדרא קושיא לדוכתא, מדוע לא נמנו כשתי מצות?

וע"פ משנת"ל בגדר השוטרים – מתורץ הענין בפשיטות:

אם ענינם של השוטרים הוא לקיים ולבצע את פסק השופטים בפועל, ו־"שופטים" היינו רק אלה המורים ופוס־קים את הדין – הרי נמצא שענין ה־משפט נחלק (בתורה) לשני חלקים שונים – הוראת ההלכה (ע"י השופטים), וביצוע הפסק (ע"י השוטרים): ואזי יש מקום למנות את מינוי השוטרים כמצוה ב־פ"ע[50], כי אע"פ שענינם אחד (משפט) הרי הם "שני מעשים", שני מינויים (כנ"ל ס"ד):

אבל ע"פ הנ"ל שתפקידם של ה־שופטים כולל (לא רק הוראה, אלא) גם ביצוע הדין, וכל ענין השוטרים אינו אלא סיוע להשופטים, דאם אין השופט יכול להוציא את משפטו לפועל, אזי צריך להשתמש ב"בעלי מקל וזרוע" שהם יכריחו את הבע"ד "שיקבל עליו את הדין" – פשוט מדוע לא נמנה מינוי השוטרים כמצוה בפ"ע, כי (א) זהו פרט בענין של הוצאת המשפט בפועל ע"י השופטים[51]. (ב) ועיקר: אינו ענין הכרחי כלל לתוכן ענין המשפט, שהרי אפשר להוציא המשפט לאור (גם בפועל) בלי שוטרים.

ז. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

ידועים דברי הש"ך עה"ת[52], ש"שופ־טים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" קאי נמי על "שערי הגוף", העינים והאזנים וכו', "ללמד לאדם שיהי' לו שוטר ו־מושל על כל אחד ואחד מאלו האיברים כו'".

והנה בפשטות, החילוק בין "שופטים" ל"שוטרים" בענין זה הוא, שמינוי "שופ־טים" (דיינים) מתקיים ע"י לימוד הלכות התורה, לדעת את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה; ומינוי "שוטרים" מתקיים ע"י קיום הלכות התורה במעשה בפועל.

אבל ע"פ משנת"ל מובן, שגם עניני ה"מעשה" נכללים במינוי "שופטים" גופא

---

47) רמב"ן בהשגות לסהמ"צ שורש ט' בסופו.

48) רמב"ן שם (אלא שדחה חילוק זה). לב שמח לשרש יא.

49) לב שמח שם. קנאת סופרים לשורש ט' שם.

50) ובפרט להסברא שביד השוטרים הכח והממשלה כו' (והשופטים אין להם כח לעשות רק להורות) – ראה הנסמן בהערה 28.

51) היינו ש"שופטים" הוא הכלל (שכולל כל עניני משפט עד לביצוע המשפט בפועל), וא"כ שוטרים הם רק פרט ב"שופטים" (וראה סהמ"צ שם שרש י"ב).

52) ריש פרשתנו. וראה בארוכה אוה"ת ריש פרשתנו. ועוד.

(כמו „שופטים" בפשטות שתפקידם גם להוציא לפועל משפטם, כנ"ל). והטעם י"ל, כי „תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים"[53], ואם אין התלמוד מביא לידי מעשה, חסר (לא רק במעשה, אלא) גם בהתלמוד עצמו, כמשנ"ת במק"א[54].

ולפירוש זה צ"ל, שענין ה„שוטרים" הוא[55] כאשר יצרו של אדם מתגבר עליו ויש צורך לבטש אותו שלא יבלבלו מתורה ועבודה, שאז צריך ל„שוטר" — להרגיז יצרו הטוב על יצרו הרע[56], ו„להכותו" (בהכאת דברים) „לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול כו'"[57], שעי"ז מתבטלת שליטת היצר כו'.

ועפ"ז מובן לשון היעוד „ואשיבה שופטיך כבראשונה גו'"[58] — ולא נזכר „שוטרים" — כי אז יתבטל הרע ולא יהי' צורך ב„שוטרים", כי אם רק „שופטים" — לימוד התורה וקיום המצות, „ילכו מחיל אל חיל" בקדושה גופא[59].

(משיחת ש"פ שופטים תשכ"ה)

---

53) ברכות יז, א. וראה רש"י שם.

54) לקו"ש חט"ו ע' 139. חי"ז ע' 306 ואילך.

55) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תתכא. ולהעיר ממאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ס"ע תשמ־מא.

56) ברכות ה, רע"א.

57) ל' התניא פכ"ט (לז, א).

58) ישעי' א, כו. וראה בארוכה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 780 ואילך.

59) ראה אגה"ק סו"ס כו (קמה, א).